

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

URŠKA FIŠTER

Babištvo ali rodničarski vuk za babice Janeza Matoška

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Mojca Smolej

Študijski program: SLOVENISTIKA – D

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila svoji družini, ki me je podpirala, spodbujala in verjela vame vsa leta študija. Še posebej svoji sestri Juditi, mami in očetu. Rada bi se zahvalila svojemu najljubšemu knjižničarju Mateju, ki se je vedno potrudil, da sem imela na voljo vso literaturo, ki sem jo potrebovala za študij. Rada bi se zahvalila svojim prijateljicam, ki so mi vedno stale ob strani, ko sem obupavala nad goro študijskih obveznosti. In seveda gre velika zahvala tudi moji mentorici doc. dr Mojci Smolej, ki me je s svojimi odlično pripravljenimi predavanji navdušila za temo moje diplomskega dela in mi posredno s svojimi predavanji in kasneje z nasveti pomagala pri pisanju diplomskega dela.

IZVLEČEK

Babištvo ali porodničarski vuk za babice Janeza Matoška

Diplomsko delo obravnava zgodovino in razvoj slovenskega strokovnega jezika na primeru dela *Babishtvo ali Porodnizharski Vuk za Babize* (1818) Janeza Matoška, ki ga je v slovenščino prevedel Valentin Vodnik. V teoretičnem delu se diplomsko delo osredotoča na razvoj slovenskega strokovnega jezika konec osemnajstega in v devetnajstem stoletju. V praktičnem delu, pa je analizirana terminologija obravnavanega porodničarskega priročnika z vidika izvora termina, načina tvorbe ter uporabe termina v sodobni medicini.

Ključne besede: razvoj strokovnega jezika, medicina, babištvo, Valentin Vodnik, 19. stoletje

ABSTRACT

Babištvo ali porodničarski vuk za babice by the author Janez Matošek

The thesis deals with the history and development of Slovene technical (specialised) language based on the example of medical reference book *Babishtvo ali Porodnizharski Vuk za Babize* (1818) by the author Janez Matošek, which was translated into Slovene by Valentin Vodnik. The theoretical part of the thesis discusses the development of Slovene technical language at the end of eighteenth and in the nineteenth century. The empirical part of the thesis analyses the terminology used in the medical reference book in terms of the origin, structure and usage in the contemporary Slovene medical technical language.

Key words: the development of Slovene technical language, medicine, midwifery, Valentin Vodnik, 19th century

KAZALO

1. UVOD	5
2. ZAČETKI SLOVENSKEGA STROKOVNEGA JEZIKA	6
2.1 SKLEP.....	12
3. VALENTIN VODNIK.....	13
4. BABIŠTVO V 19. STOLETJU	16
5. ANALIZA DELA BABISHTVO ALI PORODNIZHARSKI VUK ZA BABIZE	17
5.1 PISAVA	17
5.2 PREGLED TERMINOLOGIJE	17
5.2.1 Sklep.....	32
6. ZAKLJUČEK	33
7. POVZETEK.....	35
8. VIRI IN LITERATURA	37

1. UVOD

Konec 18. stoletja in 19. stoletje predstavljata pomembne mejnike v razvoju slovenskega knjižnega jezika. To je bilo obdobje prebujanja slovenske narodne zavesti, kar se je kazalo na številnih področjih. Na literarnem področju so bila v tem času ustvarjena nekatera najboljša umetniška dela v slovenskem jeziku; začeli so izhajati prvi časopisi v slovenskem jeziku; slovenščina se je začela uporabljati na več področjih in v širšem obsegu – med drugim se je začel razvijati tudi kot strokovni jezik.

Slovenščina se je lahko uveljavila kot jezik šele, ko je imela razvite vse funkcionalne zvrsti, zato je bil razvoj strokovnega jezika izredno pomemben za razvoj slovenščine kot knjižnega jezika, saj brez strokovnega jezika slovenščina ne bi bila polno funkcionalen jezik. Tako bom v teoretičnem delu diplomskega dela predstavile začetke slovenskega strokovnega jezika in njegov razvoj konec 18. in v 19. stoletju.

V praktičnem delu diplomske naloge bom analizirala medicinski strokovni jezik na podlagi porodničarskega priročnika Janeza Matoška z naslovom *Babishtvo ali Porodničarski Vuk za Babize*, ki ga je leta 1818 v slovenščino prevedel Valentin Vodnik. Na primeru tega dela bo vidno, s kakšnimi konkretnimi težavami so se srečevali pisci strokovnih besedil v devetnajstem stoletju in kako so jih reševali.

2. ZAČETKI SLOVENSKEGA STROKOVNEGA JEZIKA

Zgodovino slovenskega strokovnega jezika lahko razdelimo na tri oz. štiri razvojne stopnje. Za predstopnjo strokovnega jezika štejemo obdobje od Brižinskih spomenikov do 15. stoletja. V tem času so v slovenščini nastajala pretežno verska besedila, npr. rokopisi (Celovski rokopis, Stiški rokopis, Starogorski rokopis) in dela protestantskih piscev (*Abecednik*, *Katekizem*, *Cerkovna ordnunga* Primoža Trubarja in Dalmatinov prevod *Biblije*). V tem času je nastalo tudi prvo slovensko jezikoslovno delo – Bohoričeva slovnica slovenskega jezika *Zimske urice*, ki pa je bila napisana v latinščini, torej ni doprinesla k razvoju jezikoslovne terminologije v slovenščini. (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

Prva stopnja razvoja slovenskega knjižnega jezika se začne konec 18. stoletja. V tem času se pojavijo prva strokovna dela v slovenščini. Gre predvsem za prevode strokovnih del iz nemščine in latinščine. V tem času med pisci še ni bilo besedotvorne in pomenske zavesti, zato se je terminologijo iz izvornega jezika pogosto prevajalo kar dobessedno, posledično je v teh besedilih močno prisotno kalkiranje. Že v tem obdobju se pokaže, da imajo naravoslovne vede oz. stroke veliko prednost pred humanističnimi in družboslovnimi vedami pri razvoju terminologije, in sicer zaradi narave svojega predmeta. Le-ta jim je omogočala prevzemanje izvirne slovenske terminologije iz ljudskega jezika, saj so bile naravoslovne stroke, kot so kmetijske panoge, čebelarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, živinoreja, zdravilstvo, prisotne med ljudstvom in so torej za številne pojave znotraj teh strok že obstajali slovenski izrazi. Prav zato so v prvi in drugi razvojni stopnji strokovnega jezika nastajala predvsem naravoslovna dela (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

V tem obdobju so se v slovenščino začela prevajati dela čebelarja Antona Janše, npr. *Razprava o rojenju čebel* (1771), ki jo je leta 1776 iz nemščine prevedel in z lastnimi spoznanji dopolnil duhovnik in gospodarstvenik Peter Pavel Glavar in tako pogojno postal pisec prve slovenske strokovne knjige; pogojno, ker rokopis nikoli ni bil natisnjen, saj se je prevod izgubil in bil najden šele leta kasneje. Glavar je v svojem prevodu pogosto uporabljal trpnik, kar je splošna značilnost strokovnega besedila. Besedilo je tudi razčlenjeno na različne vsebinske dele, ki so oštevilčeni, opisi so stvarni, izražanje pa je neosebno. Glavar je torej

upošteval kar nekaj določil strokovnega jezika. Sicer pa je iz njegovega dela razvidno, da enotni knjižni jezik še ni bil oblikovan, Glavar namreč isto besedo večkrat zapiše na različne načine, njegova raba bohoričice je nedosledna, opazen je vpliv gorenjščine in pa seveda vpliv izvirnega jezika, iz katerega je prevajal, nemščine. Za Glavarjem se je Janševega dela lotil še Janez Goličnik, le-ta je leta 1792 v slovenščino prevedel Janševo prvo knjigo, priročnik *Popolni nauk o čebelarstvu* (1775) (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

Leta 1753 je bila v Ljubljani ustanovljena prva babiška šola. Za očeta slovenskega porodničarstva štejemo Antona Makovca, ki je na babiški šoli učil od leta 1788 do 1797, leta 1782 pa je izdal delo *Prašanja, inu odgovori čez všegarstvu*, prvi porodniški učbenik v slovenskem jeziku in hkrati prvo medicinsko knjigo v slovenskem jeziku. Leta 1788 je napisal še eno knjigo o babištvu: *Všegarske bukve za babice na deželi* (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

Poleg naravoslovnih strok se je zaradi potrebe po oblikovanju enotnega slovenskega knjižnega jezika razvijala tudi jezikoslovna terminologija. V tem obdobju je Marko Pohlin izdal svojo slovnico *Kranyska grammatika* (1768), ki prva prinaša poskuse slovenjenja slovnične terminologije. Napisana je sicer v nemščini, glavni naslovi in nekateri termini pa so tudi v slovenščini. Marko Pohlin je bil eden izmed prvih, ki so razmišljali o nujnosti uvedbe in uveljavitve slovenščine v šolah in uradih, za takšno uveljavitev pa je bil seveda potreben enoten slovenski knjižni jezik. Za ustvarjanje norme je bila nujno potrebna slovnica slovenskega jezika. V uvodu *Kranyske grammatike* Pohlin tudi prvič omenja idejo, da bi bila slovnica slovenskega jezika napisana v slovenščini. Pohlinova slovnica je razdeljena na tri dele: Uvod, Slovnico in Metriko. Slovnična enota je sestavljena iz štirih delov, v prvem so predstavljene besedne vrste, termini, ki so prvič poslovenjeni: člen – spolska beseda, samostalnik – imenska beseda, glagol – časna beseda, prislov – stranska beseda, veznik – vežejoča beseda, zaimek – perdevk, predlog – spredna beseda, itd. Poleg slovnice je Pohlin v tem obdobju izdal tudi druga strokovna dela v slovenščini, npr. prvo računico v slovenskem jeziku *Bukvce za rajtengo* (1781), slovensko-nemško-latinski slovar *Tu malu besediše treh jezikov* (1781) in priročnik *Kmetam za potrebo inu pomoč* (1789). Pohlinove najbolj očitne jezikovne napake so bile premočno naslanjanje na ljubljansko narečje, veliko tujk in

nedoslednost v pravopisu. V času prve razvojne stopnje strokovnega jezika je nastalo še eno delo, ki je stremelo k enotnemu slovenskemu knjižnemu jeziku, in sicer prevod *Svetega Pisma* Jurija Japlja. Stara zaveza je izšla leta 1784, Nova pa leta 1786. Japelj je s prevodom ustvaril temelj za nov knjižni jezik. Pri prevajanju se je naslonil na Dalmatina in je ohranil stare protestantske glasove – branil je torej razvoj na podlagi protestantske tradicije, oblike pa je prilagodil sodobnemu jeziku in se močno izogibal tujk (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko 2012/13).

Naslednje pomembno strokovno besedilo, nastalo v tem obdobju, so *Kuharske bukve* Valentina Vodnika, izdane leta 1799. *Kuharske bukve* je Vodnik prevedel iz nemščine (izvirnik ni ohranjen) in so prvo kuharsko besedilo v slovenščini; prej v slovenščini ni bilo na voljo nobenega priročnika za gospodinjstvo ali kuharstvo. V tem času je Vodnik začel izdajati tudi *Veliko pratiko* (1795–1797), ki jo je kasneje nadomestila *Mala pratika* (1798–1806). S članki v teh dveh publikacijah je prispeval k razvoju strokovnega jezika na številnih področjih. Vendar pratiki nista bili poglavitno področje njegovega delovanja, saj je največ moči usmeril v urejanje *Lublanskih novic* (1797–1799), ki so bile prvi slovenski politični časnik. Tako je prvi poskrbel še za upravno-politične in vojaške strokovne izraze. Ker je Valentin Vodnik izredno pomembna osebnost za začetek razvoja slovenskega strokovnega jezika in tudi prevajalec dela, ki ga obravnavam v svojem diplomskem delu, se bom na njegovo delo bolj osredotočila v posebnem poglavju. (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

Druga stopnja razvoja slovenskega strokovnega jezika zavzema prvo polovico 19. stoletja. Za to stopnjo je značilno prebujanje besedotvorne in pomenske zavesti pri prevajanju terminologije in strokovnih besedil iz tujih jezikov. Sicer pa se nadaljuje prevajanje predvsem na naravoslovnem področju, izvernih strokovnih del pa še ni. Pri prevajanju terminov v 19. stoletju so obstajale različne navade in zakonitosti glede na izvorni jezik. Klasične termine se je prevajalo z glasovno prilagoditvijo (npr. Calcium – kalcij) ali z dokončnim slovenjenjem (npr. Cascade – slap). Prevajanje nemške terminologije je potekalo na tri načine: ustrezno besedotvorno prevajanje (npr. durchgang – prehod), nadomeščanje z ustaljenim občnim izrazom (npr. Graf – grof), in opisno poslovenjenje (npr. Wasserbad – vodna kopel). Slovansko terminologijo pa so glasoslovno-besedotvorno prilagodili (npr. češko: rvačka –

slovensko: rvanka, v pomenu pretep) (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

V tem obdobju so zopet pomemben prispevek k razvoju slovenskega strokovnega jezika predstavljala dela Valentina Vodnika. Med drugim je leta 1811 izdal prvo slovnico slovenskega jezika napisano v slovenščini: *Pismenost ali gramatika za prve šole*, leta 1818 pa je iz češčine in nemščine prevedel učno knjigo za babice dr. Janeza Matoška z naslovom *Babishtvo ali Porodnizharski Vuk za Babize*. Bolj podrobno bom o njegovem delu razpravljala v naslednjem poglavju (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

Drugi pomembnejši pisec strokovnih besedil v slovenščini v tem obdobju je bil Matija Vertovec, slovenski duhovnik, vinogradnik in zgodovinar. Bil je izredno izobražen, svoje znanje pa je dodatno bogatil s številnimi potovanji po domačih in tujih deželah in se tako stalno izobraževal ter pridobil vedno nove izkušnje. To mu je omogočalo, da je v svoja dela vključeval najnovejše znanstvene izsledke. Bil je tudi zelo aktiven član Kranjske kmetijske družbe. Razen nekaterih nemških člankov je pisal in objavljajal v slovenščini in tako prispeval k razvoju slovenskega strokovnega jezika. Vertovec velja za učitelja naših vinogradnikov. V svojem delu *Vinoreja* (1841) v dvaindvajsetih poglavjih razlaga postopke pridelave vina, od sajenja, oskrbovanja, gnojenja, obrezovanja, do trgatve in predelave grozdja, vrenja, ter različnih načinov pridelave vina. Razlaga tudi fiziološke in kemične procese in preučuje navade drugih narodov pri pridelavi vina. Še bolj pomembno s stališča razvoja strokovnega jezika je Vertovčevo drugo delo *Kmetijska kemija* (1847), ki je prva kemijska knjiga v slovenščini (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13 in po Francetu Adamiču: Slovenski biografski leksikon¹).

V tem času so začele izhajati tudi *Kmetijske in rokodelske novice*, ki so bile v letih 1843–1902, ko so izhajale, izredno pomembne za razvoj slovenskega knjižnega jezika, saj so bile periodičen časopis z dokaj velikim številom bralcev, ki so prevzeli jezik časopisa oz. se po njem zgledovali; tako so omogočale uveljavitev slovenščine in njeno javno rabo, hkrati pa so predstavljale oz. ustvarjale normo. *Kmetijske in rokodelske novice* so bile prav tako ključne

---

¹ <http://ezb.ijs.si/fedora/get/sbl:4263/VIEW/> (Dostop 27.7.2013)

pri uveljavitvi gajice; prvih nekaj števil je izšlo zgolj v bohoričici, nato so nekaj časa izhajale v bohoričici in gajici, sredi štiridesetih let pa se je gajica dokončno uveljavila (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta zgodovina slovenskega knjižnega jezika, red. prof. dr. Marko Stabej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2011/2012).

Kmetijske in rokodelske novice so bile tudi izredno pomembne za razvoj slovenskega strokovnega jezika. Urednik časopisa je bil Janez Bleiweis, po poklicu sicer živinozdravnik. Bleiweis se je že pred svojim urednikovanjem kot tajnik Kmetijske družbe v Ljubljani trudil za spodbujanje novosti v poljedelstvu, živinoreji, sadjarstvu, vinogradništvu in kletarstvu. Zavzemal se je za kmetijsko šolstvo in nekaj časa predaval na triletni kmetijski šoli v Ljubljani, bil pa je tudi pisec številnih strokovnih del, učbenikov in poljudnih besedil s področja veterine in zdravstva. Ko je leta 1843 postal urednik *Kmetijskih in rokodelskih novic*, je postal ena od osrednjih političnih osebnosti tistega časa. *Novice* so bile primarno namenjene v pomoč kmetom in obrtnikom s strokovnimi članki s številnih področij; Bleiweis je k pisanju člankov pritegnil najsposobnejše strokovnjake tistega časa in tako pospešil razvoj strokovnega izrazja v slovenščini. Kmalu so v *Novicah* začeli izhajati tudi članki s področja leposlovja, politike in kulture (Povzeto po publikaciji Gorenjskega muzeja o Janezu Bleiweisu²).

Na prehodu z druge stopnje razvoja strokovnega jezika na tretjo, ki obsega drugo polovico 19. stoletja, je deloval duhovnik in fizik Karel Robida. Robida je avtor številnih praktičnih in poljudnoznanstvenih spisov, npr. *Zdravo telo nar boljši blago, alj nauk zdravje ohraniti* (1846), *Domači zdravnik v navadnih boleznih človeka poleg Hufelanda, Rusta, Tissota in drugih* (1854), prevod *Domače živinozdravstvo v boleznih konj, govedja, ovac, prešičev, koz in psov, ali nauk, kako mora kmetovavec svojo živino rediti, ji streči, jo krmiti in ozdravljati* (1856). Njegovo najpomembnejše delo s stališča razvoja strokovnega jezika je *Naravoslovje alj fizika* (1849), prva knjiga o fiziki v slovenskem jeziku. Robida je napisal še 11 člankov o fiziki v slovenskem jeziku (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

Tretja stopnja razvoja strokovnega jezika se začne po letu 1848, ki ga je v Habsburški monarhiji zaznamovala Marčna revolucija, del t. i. pomladi narodov – povezanih revolucij, ki so se razplamtele po evropskih državah. Bistvo revolucij so bile zahteve kapitalsko vedno močnejšega meščanstva po političnih pravicah, hkrati pa so v tem času številni narodi

---

² <http://www.gorenjski-muzej.videofon.si/upload/fckeditor/Bleiweis.pdf> (Dostop 15.1.2013)

izoblikovali svoje nacionalne programe. Tako je nastal program zahtev Zedinjena Slovenija, kjer smo Slovenci zahtevali skupno družbeno-politično enoto Slovenijo v okviru Avstrijskega cesarstva, enakopravnost slovenskega jezika v javnosti ter nasprotovanje vključitvi Habsburške monarhije v združeno Nemčijo. Čeprav program ni uspel, so prizadevanja pripeljala do večje rabe slovenščine v javnosti in do priznavanja Slovencev kot enotnega narod s strani avstrijskih oblasti (Povzeto po

http://mss.svarog.si/zgodovina/3/index.php?page_id=8359,dostop 28. 7. 2013)

Tako se je v drugi polovici 19. stoletja slovenščina začela uporabljati v dunajskem državnem parlamentu, v kranjskem deželnem zboru, na kulturnih prireditvah (čitalnice) in na množičnih političnih zborovanjih (tabori). Vse to pa je pripeljalo do potrebe po prevajanju družboslovne terminologije. Na prejšnjih dveh razvojnih stopnjah strokovnega jezika se je prevajalo predvsem naravoslovna dela, terminologija humanističnih ved, prava in politike, pa se je načrtno oblikovala po letu 1848, ki predstavlja okvirni začetek tretje razvojne stopnje slovenskega strokovnega jezika (Delno povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

Za razvoj slovenskega strokovnega jezika na področju humanističnih ved, prava in politike je izredno pomembna osebnost Matej Cigale. Ker je bil dober poznavalec slovenskega jezika, je bil poklican na Dunaj, da bi pomagal sestavljati slovensko pravno terminologijo. Tako so mu v začetku leta 1850 izročili uredništvo slovenskega dela državnega zakonika, ki ga je urejal do leta 1888, torej kar 38 let. Leta 1853 je uredil še *Juridisch-politische Terminologie. Deutsch-kroatische, serbische und slovenische Separat-Ausgabe* in popravil in predelal Mažgon-Krajnčev prevod občega državljanskega zakonika. S temi deli in mnogimi strokovnimi članki v *Slovenskem pravniku* je postavil temelje slovenski pravni terminologiji in strokovnemu jeziku nasploh. Med Cigaletova dela, ki so pomembno pripevala k razvoju slovenskega strokovnega jezika, spada še *Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča* (1880). Omenjeno delo vsebuje nemško-slovenski slovar, v katerem je zajeta terminologija petindvajsetih strok in zajema vsa raziskovalna področja humanistične in naravoslovne terminologije. Najšibkeje so zastopane stroke kemija, filozofija in arhitektura. Cigale je termine slovenil na podlagi starocerkvene slovanščine, ruščine, srbohrvaščine, češčine, poljščine, na podlagi staroslovenskega izvora, slovenskih dialektizmov, klasičnega termina, redko tudi na podlagi germanskega ali romanskega termina. Njegovo delo je tudi Wolf

nemško-slovenski slovar (1860), ki ga je urejal od leta 1854 do 1859 in v katerem je zbral veliko gradiva. Ker je bil prvi, ki se je uspešno lotil prevajanja pravne terminologije in terminologije s številnih drugih družboslovnih področij, hkrati pa prispeval k nadaljnjemu razvoju slovenskega strokovnega jezika tudi na ostalih področjih, ga lahko upravičeno imenujemo oče slovenskega strokovnega jezika (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13 in po Slovenskem biografskem leksikonu³).

V tem obdobju je deloval še en pomemben pisec strokovnih besedil, in sicer Janez Jesenko, ki je bil prvi, ki se je sistematično lotil priprave znanstvene terminologije na področju geografije; bil je tudi prvi, ki je znanstveno opisal potrese na Slovenskem. Med njegova pomembnejša dela spadajo *Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke* (1865), *Občni zemljepis* (1873) in štirinajstdelna razprava *Zemeljski potresi*, objavljena v *Ljubljanskem zvonu* v letih 1881/1882. Jesenko je bil prvi, ki se je lotil ustvarjanja slovenskih imen za celine, oceane, glavna svetovna morja, rte, polotoke, države. Poslovenil je tudi imena večjih gora, rek, jezer, vrhov. Jesenkov nabor več tisoč zemljepisnih imen je bil zagotovo pomemben zgled Mateju Cigaletu pri pripravi prvega atlasa sveta v slovenskem jeziku *Atlanta* (Matica Slovenska, 1869 – 1877) (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13).

2.1 SKLEP

Razvoj slovenskega strokovnega jezika se je v pravem pomenu besede začel konec 18. stoletja s prevajanjem strokovnih del s področja naravoslovja v slovenščino. To obdobje predstavlja prvo stopnjo razvoja slovenskega strokovnega jezika. V tem času še ni bilo besedotvorne in pomenske zavesti, zato je v teh delih močno prisotno kalkiranje. V prvi polovici devetnajstega stoletja, ki predstavlja drugo obdobje razvoja strokovnega jezika, je že prisotna besedotvorna in pomenska zavest pri prevajanju strokovnih del v slovenščino. Še vedno večinoma ni originalnih del, prevaja pa se predvsem naravoslovje. Tretje obdobje razvoja slovenskega strokovnega jezika se okvirno začne z letom 1848 in prinaša več originalnih del ter načrten razvoj strokovnega jezika tudi na področju humanistike in družboslovja.

---

³ <http://ezb.ijs.si/fedora/get/sbl:0262/VIEW/> (Dostop 29.7.2013)

3. VALENTIN VODNIK

Valentin Vodnik je ena najpomembnejših osebnosti za razvoj slovenskega strokovnega jezika oz. slovenskega knjižnega jezika nasploh. Bil je pesnik, prevajalec, jezikoslovec, slovaropisec, časnikar in najplodovitejši pisec strokovnih besedil v prvem in drugem obdobju razvoja slovenskega strokovnega jezika. V svojih delih je k slovenskemu strokovnemu jeziku prispeval z uradovanim, upravnim, pravnim in političnim izrazjem, kot že omenjeno, je bil prvi, ki se je lotil strokovnega izrazja s področja prehrane in gospodinjstva, izrazje pa je prispeval tudi na področju računstva, jezikoslovja, medicine, astronomije, meteorologije, geologije in geografije (Povzeto po LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 2011: Strokovno izrazje v Vodnikovem nemško-slovenskem rokopisnem slovarju in njegovih tiskanih virih, SRL, 59, št. 3, 293–305).

Prvo pomembno strokovno besedilo, ki ga je Vodnik napisal, so *Kuharske bukve*, izdane leta 1799. *Kuharske bukve* je Vodnik prevedel iz nemščine (izvirnik ni ohranjen) in so prvo kuharsko besedilo v slovenščini; prej v slovenščini ni bilo na voljo nobenega priročnika za gospodinjstvo ali kuharstvo. V predgovoru Vodnik zapiše, da je knjiga namenjena vsem Kranjskim gospodinjam, a predstavljeni recepti kažejo drugače, saj gre predvsem za dražje in zapletenejše jedi (npr. recept za čokoladno juho) glede na čas v katerem je knjiga nastala. Poleg receptov knjiga vsebuje tudi razlage posameznih kuharskih izrazov in postopkov ter razna navodila za delo v kuhinji. V predgovoru v *Kuharske bukve* Vodnik predstavi svoja načela in ideje o razvoju slovenskega jezika, ki jih je poskušal udejanjati tudi z ostalimi deli, s katerimi je pomembno prispeval k razvoju ne le slovenskega strokovnega jezika, ampak slovenskega jezika nasploh. Med drugim lahko opazimo, da ima Vodnik že idejo o funkcijski zvrstnosti; zaveda se, da ima vsaka stroka svoj terminologijo, ki pa jo je treba v slovenščini še ustvariti: »Sledna vmetnoft ima fvoje laftne befede«, pravi v Predgovoru (Vodnik 1799: Predgovor). Pri tem je zavračal miselnost, da slovenščina ni dovolj razvit jezik, da bi se lahko uporabljala na znanstvenih področjih, zaveda pa se potrebe po enotnem knjižnem jeziku za nadaljnji razvoj slovenščine in za njeno uporabo na vseh ravneh: »Zhemu befede krafti? Al ni flovenlki jesik sadofti premoshen? /.../ bom li drugam hodil imena berazhit, kader jih doma najdem? Nebomo li nikol nash govor popravili? Ako bi ta rezh tako naprej fhla, bomo doshiveli, de fe nebodo gorenz, dolenz inu notranji eden drugiga saftopili; eden fe bo ponemfhval, drugi bo fam na febi oftal, tretji bo napol Lah. Kdo bi potle krajnzam bukve

pifal? Tedaj moremo eden drugimu podati, kar ima fledni dobro zhiŝtiga.« (Vodnik 1799: Predgovor). Vodnik se je torej zavzemal za terminologizacijo slovenske splošne leksike iz razliĝnih nareĝij, kjer je le mogoĝe. V tem ĝasu je Vodnik zaĝel izdajati tudi *Veliko pratiko* (1795–1797), ki je vsebovala epigrame, uganke, razliĝne ĝlanke o vremenu, zemljepisu, raĝunstvu, geologiji, meteorologiji, praktiĝne nasvete za gospodarska opravila, zabavno prozo in pesmi. *Veliko pratiko* je kasneje nadomestila *Mala pratika* (1798–1806) s precej podobnimi temami, kot lahko sklepamo iz dveh ohranjenih letnikov. Tako je s ĝlanki v teh dveh publikacijah prispeval k razvoju strokovnega jezika na ŝtevilnih podroĝjih. (Povzeto po zapiskih s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, ŝtudijsko leto 2012/13 in po Janku Kosu: *Slovenski biografski leksikon*⁴).

Vendar pratiki nista bili poglavitno podroĝje njegovega delovanja, saj je najveĝ moĝi usmeril v urejanje *Lublanskih novic* (1797–1799), ki so bile prvi slovenski politiĝni ĝasnik. Tako je prvi poskrbel ŝe za upravno-politiĝne in vojaŝke strokovne izraze. Veĝina ĝlankov v *Lublanskih novicah* je bila prirejena iz dunajskega ĝasnika *Wiener Zeitung*. Pri prevajanju nemŝke terminologije se je Vodnik ravnal po veĝ naĝelih, ki so aktualna ŝe danes. Teŝil je k ĝim doslednejŝemu tvorjenju upravno-politiĝnega in vojaŝkega izrazja po besedotvornih, skladenjskih in pomenoslovnih tvorbenih naĝinih znaĝilnih za slovenŝĝino, kar lahko razberemo iz ŝtevilnk *Lublanskih novic*. Kljub temu pa je pri Vodniku ŝe vedno prisotno tudi prevzemanje tujih izrazov (Povzeto po LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 1997: Tvorbeni naĝini upravno-politiĝnih in vojaŝkih terminov v Vodnikovih *Lublanskih novicah* (1797), *Jezikoslovni zapiski* 3, 25–40).

Pri pomenoslovnih tvorbenih naĝinih se je Vodnik posluŝeval semantiĝne preobrazbe ter metaforiĝnih ali metonimiĝnih tvorbenih postopkov. Pri semantiĝni preobrazbi gre za desemantizacijo in terminologizacijo ŝe obstojeĝih besed v jeziku, torej za nastanek novega terminoloŝkega pomena z oŝenjem in s pomensko natanĝno in nedvoumno opredelitvijo (npr. preiskovati (sodstvo), dolg (davĝna uprava)). Pri metaforiĝnem tvorbenem postopku termin dobi doloĝeno ime zaradi podobnosti z doloĝeno pomensko sestavino sploŝnega pomena (npr. sedeŝ – glavno mesto, prestolnica). Pri metonimiĝnem tvorbenem postopku gre za zamenjavo strokovnih pojmov oz. njihovih pomenov z medsebojno povezavo, kar povzroĝa polisemijo; nadpomenka nadomeŝĝa podpomenko in obratno (npr. sodba – sodni proces in odloĝitev

---

⁴ <http://ezb.ijs.si/fedora/get/sbl:4369/VIEW/> (Dostop 27.7.2013)

sodišča na koncu sodnega procesa) (Povzeto po LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 1997: Tvorbeni načini upravno-političnih in vojaških terminov v Vodnikovih Lublanskih novicah (1797), *Jezikoslovni zapiski* 3, 25–40).

Pri besedotvornih tvorbenih načini gre najpogosteje za izpeljave pri samostalnikih in sestavljanje pri glagolih. Npr. priponska obrazila za imena delujočih oseb: stre-lec, komis-ar, dežel-an, predsedn-ik, itd. Pri skladenjskih tvorbenih načinih pa prevladujejo skup (npr. strelni prah), sestava (npr. davek za vojsko) in sklop (npr. zravensednik). (Povzeto po LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 1997: Tvorbeni načini upravno-političnih in vojaških terminov v Vodnikovih Lublanskih novicah (1797), *Jezikoslovni zapiski* 3, 25–40).

Vodnik se je pri ustvarjanju slovenske terminologije seveda posluževal tudi prevzemanja tujih izrazov. Ta postopek je uporabljal zaradi poimenovalnega primanjkljaja, zlasti če določena predmetna ali pojmovna vsebina ni bila znana, ali pa je izraz obstajal le v jeziku okolja, kjer je nastal. V slovenskem kulturnem okolju je imela največji vpliv nemščina (vojaško izrazje), deloma latinščina (državna uprava, politika), občasno tudi francoščina. Vodnik je prevzeto besedje jemal večinoma iz nemščine. V njegovih prevodih je tako moč opaziti izposojenke (npr. republika, granata, senator), tujke (npr. Censor, Monsignor), polprevzete termine (npr. kanoner) in citatne termine (inquisition). Citatne termine je Vodnik vedno pojasnil z definicijo, ali terminologiziranim opisom (npr. krava pravica čez krivoverce za inquisition) ali pa poskusno novotvorjenko (Povzeto po LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 1997: Tvorbeni načini upravno-političnih in vojaških terminov v Vodnikovih Lublanskih novicah (1797), *Jezikoslovni zapiski* 3, 25–40).

Vodnik je pomembno prispeval tudi k ustvarjanju slovenske jezikoslovne terminologije, saj je med njegovimi deli tudi kar nekaj šolskih knjig, slovnic in slovarjev. Med temi je najbolj pomembna njegova praktično normativna slovnica *Pismenost ali Gramatika za perve šole* (1811), ki je prva slovnica slovenskega jezika, napisana v slovenščini, in tako kot prva prinaša slovenjenje slovnične terminologije v celoti.

S prevodom Matovškove knjige *Babishtvo ali Porodnizharski Vuk za Babize* (1818), ki ga to diplomsko delo obravnava, je Vodnik veliko prispeval k razvoju slovenskega strokovnega izrazja v medicini.

4. BABIŠTVO V 19. STOLETJU

Slovenska medicinska terminologija se je začela z medicinskimi priročniki o porodničarstvu. Razlog za to je tudi dejstvo, da je bila prva babiška šola na Slovenskem ustanovljena že leta 1753, medtem ko ostali medicinski poklici niso imeli možnosti izobraževanja na Slovenskem in v slovenščini pred ustanovitvijo nepopolne medicinske fakultete leta 1919. Babiška šola v Ljubljani, ustanovljena leta 1753, je bila prva medicinska šola na Slovenskem. Učni jezik je bil seveda nemški, vendar so si skozi leta obstoja babiške šole številni prizadevali za slovensko terminologijo. Prvi med njimi je bil Anton Makovic, ki ga štejemo za očeta slovenskega porodničarstva. Na babiški šoli je učil od leta 1788 do 1797. Leta 1782 je izdal prvi porodniški učbenik v slovenskem jeziku z naslovom *Prashanja inu odgovori zhez Vshegarstvu*, ki ga je prevedel iz nemščine in priredil po knjigi R. J. Steidla. Tako lahko to leto štejemo kot začetek slovenskega medicinskega strokovnega izrazja. Leta 1788 je Makovic izdal še eno porodničarsko knjigo, ki jo je prav tako prevedel in priredil po Stiedlu, in sicer *Vshegarske bukve sa babize na desheli*. Tega leta je izdal učbenik za babice tudi Matija Majar.

Od leta 1816 do 1820 je porodničarstvo na babiški šoli predaval dr. Janez Matošek. Tudi on se je lotil učbenika za babice, vendar ga je zaradi pomanjkljivega znanja slovenščine napisal v nemščini in češčini, nato pa prosil Valentina Vodnika za slovenski prevod. Plod njunega sodelovanja je priročnik za babice z naslovom *Babishtvo ali Porodnizharski Vuk sa Babize*, izdan leta 1818, ki je tudi predmet mojega diplomskega dela (Povzeto po KRALJ, Božo, 2004: Ob 250-letnici Babiške šole v Ljubljani – zgodovinski oris, *Obzornik zdravstvene nege*, 38, št. 1, 7–11).

5. ANALIZA DELA BABISHTVO ALI PORODNIZHARSKI VUK ZA BABIZE

Delo *Babishtvo ali Porodnizharski Vuk sa Babize* bom večinsko analizirala s stališča nastanka slovenskega strokovnega izrazja, izvora in značilnosti strokovnih izrazov ter njihove uporabe oz. zamenjave z drugimi termini v sodobnem medicinskem jeziku. Na kratko bom analizirala tudi značilnosti pisave.

5.1 PISAVA

Besedilo je zapisano v bohoričici, ki je bila v uporabi od 16. do 19. stoletja. Čeprav je bilo za bohoričico nekaj časa značilno, da sta imeli dve mali črki včasih samo eno ustrežajočo veliko črko (npr. V za u in v, S za f in s, I za i in j), je v tem besedilu razlikovanje med velikimi črkami že uveljavljeno, torej U za u (*Unih*), V za v (*Vumni*), I za i (*Imena*), J za j (*Jes*), S za s (*Snamina*) in Š za f (*Špregled*).

VELIKA ČRKA	MALA ČRKA	IZGOVORJAVA	PRIMERI IZ BESEDILA
Z	z	c	<i>babiza, zelniške</i>
ZH	zh	č	<i>pomozh, vuzhena</i>
Š	f	s	<i>Špozhetila, fplav</i>
ŠH	fh	š	<i>sdravniški, fkušnje</i>
S	s	z	<i>Snamina, svediti</i>
SH	sh	ž	<i>shlesa, shivot</i>

5.2 PREGLED TERMINOLOGIJE

Ker me zanima način ustvarjanja in prevajanja terminologije, se bom v praktičnem delu osredotočila na terminološke izraze in poskusila ugotoviti, na kakšen način so nastali, ter če tudi za te izraze veljajo tvorbeni načini strokovnega izrazja, značilni za Valentina Vodnika.

Največ strokovnega izrazja se nahaja v prvem poglavju, kjer gre za anatomske opis ženskih spolovil in rodil, zato sem se odločila analizirati to terminologijo. Preletela sem tudi druga poglavja obravnavanega dela, vendar se v naslednjih poglavjih večinoma zgolj ponavljajo termini predstavljeni v prvem poglavju. Analizirala sem večino terminov, ki so predstavljeni v prvem poglavju, razen nekaterih zelo obrobnih. Vsega skupaj je v nadaljevanju analiziranih

81 strokovnih izrazov, približno trinajst strokovnih izrazov označuje isti pojem, gre torej za dvojnice, zato so ti termini obravnavani skupaj.

Izpisano terminologijo bom predstavila v preglednici, kjer bom poskusila ugotoviti izvor strokovnega izraza, način tvorbe strokovnega izraza, dodala termin, ki je v uporabi v sodobnem medicinskem strokovnem jeziku in zapisala tudi definicijo termina.

Pri kategoriji izvor strokovnega izraza bom skušala ugotoviti, iz katerega jezika je izraz črpal Vodnik, torej ne bom iskala dejanskega etimološkega izvora. Pri ugotavljanju izvora izraza si bom pomagala s *Slovenskim etimološkim slovarjem* Marka Snoja in *Latinsko-slovenskim slovarjem* Frana Bradača. Ker nisem našla učinkovite metode, po kateri bi ugotovila, ali je izvor termina slovenski ali samo splošno slovanski, bom termine s stališča izvora opredelila zgolj kot slovanske ali neslovanske, pri tem pa si bom pomagala z že omenjenim etimološkim slovarjem.

Pri definiciji bom uporabljala *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (v preglednici SSKJ), *Slovenski medicinski slovar* (v preglednici SMS), učbenik za biologijo z naslovom *Biologija človeka* avtorice Berte Korošak (v preglednici K) in sodobni definiciji pojava dodala še Vodnikovo (v preglednici označeno z V).

Pri načinu tvorbe bom termine obravnavala s stališča Vodnikovih tvorbenih načinov, ki sem jih po članku Andreje Legan Ravnika povzela že v teoretičnem delu diplomskega dela. Pri pomenoslovnih načinih, ki vključujejo semantično preobrazbo, metaforični tvorbeni način ter metonimični tvorbeni način, gre za terminologizacijo že obstoječih besed v jeziku. Besedotvorni tvorbeni načini predstavljajo tvorjenje novih terminov po besedotvornih postopkih in vzorcih, značilnih za slovenščino. Pri skladenjskih tvorbenih vzorcih pa gre za tri različne načine ustvarjanja terminologije: sestavo, skup in sklop. Pri sestavi so za besedno zvezo značilne iste pomenske sestavine kot za korenske morfeme posameznih besed iz besedne zveze. Pri besedni zvezi, ki je nastala kot skup, je jedro pomenskosestavinsko predvidljivo, določilo pa dobi nove metaforične ali metonimične pomenske sestavine. Pri sklopih gre za poimenovanja, nastala z metaforičnimi in metonimičnimi prenosi, toda z ohranitvijo pomenskosestavinske povezave (Povzeto po LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 1997: Tvorbeni načini upravno-političnih in vojaških terminov v Vodnikovih Lublanskih novicah (1797), *Jezikoslovni zapiski* 3, 25–40).

Termine bom obravnavala v skupinah glede na to, kako jih razdeli v svojem priložniku Vodnik. Nadpomenka obravnavanih strokovnih izrazov je v preglednici označena s krepko obrobo.

TERMIN	DEFINICIJA TERMINA	IZVOR TERMINA	NAČIN TVORBE TERMINA	TERMIN V UPORABI DANES
Splošni medicinski pojmi				
<i>Porodništvo</i> ali <i>porodniško snanje</i> (V str. 3)	SMS: »Veda o zdravniški pomoči v nosečnosti, pri porodu in v poporodni dobi« (str. 790) V: »sdravnihki navuki, kateri kashejo prav ravnad s noshezho, s porodnizo, s otrozhnizo in s njenim fadam« (str. 3)	Slovanski (iz <i>rod</i>)	Besedotvorni (najbrž iz besede <i>porod</i>) oz. skladenjski, sestava z levim prilastkom	porodništvo
<i>Porodnizhar</i> (V str. 3)	SMS: »Specialist za porodništvo« (str. 790) V: »kdor jih sna [porodnihke navuke] je porodnizhar« (str. 3)	Slovanski (iz <i>rod</i>)	Besedotvorni (najbrž iz besede <i>porod</i>)	porodničar
<i>Babištvo</i> (V str. 3)	SMS: »1. nauk o pomoči pri porodih 2. Opravljanja babiškega poklica« (str. 94) V: »sapopada v febi tilfe porodnihke navuke, kateri	Slovanski (iz <i>baba</i>)	Besedotvorni (iz besede <i>babica</i> , ki pomeni pomočnico pri porodih)	Babištvo

	babizo vadio v navadnih in redovnih rezheh pomagat /.../ in pa snati nenavadne napadke, katerih babizhna vuzhenoft ne dofega, de bode vedila takim klizati v pomozh vuzheniga sdravnika« (str. 3)			
<i>Babizhna vumentnost</i> (V str. 4)	SMS: »Nauk o pomoči pri porodih« (str. 94) V: »svirajo is zhlovefhkiga vuma« (str. 4)	Obe besedi imata slovanski izvor	Skladenjski, sestava z levim prilastkom. umetnost v pomenu dejavnost, ki zahteva spretnost, znanje na tem področju. Najbližja sopomenka glede na sobesedilo bi bila teorija.	Babištvo
<i>Babizhna rozhnost</i> (V str. 4)	SMS: »Opravljanje babiškega poklica« (str. 94) V: »[svirajo] is fkuhfnje« (str. 4)	Obe besedi imata slovanski izvor	Skladenjski, sestava z levim prilastkom. Ročnost v pomenu spretnost, pripravnost. Najbližja sopomenka glede na sobesedilo bi bila praksa.	Babištvo
<i>Lekar</i> (V str. 4)	SSKJ: zastar. zdravnik ⁵	Beseda izvira iz praslovanščine, v katero je prišla preko	Besedotvorni (iz besede <i>lek</i> , v pomenu zdravilo)	Zdravnik

⁵ http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge%3Dlekar (Dostop: 27.7.2013)

		germanskega jezika		
<i>Zelnik</i> (V str. 4)	SSKJ: kdor se ukvarja z zdravljenjem in operiranjem, navadno z nižjo poklicno izobrazbo ⁶	Slovanski	Skrajšano iz <i>ranocelnik</i>	/
<i>Rasdejlva</i> (V str. 10)	SMS: »Veda, ki preučuje zgradbo živih bitij« (str. 44)	Slovanski	Pomenoslovni – semantična preobrazba besede <i>razdelitev</i>	Anatomija
<i>Rojila</i> (V str. 9)	V: »moh je namenjen roditi, to je fnutik dajati novmu zhloveku /.../ [shena] porodi ga« (str. 9)	Slovanski (iz <i>rod</i>)	Besedotvorni, s priponskim obrazilom <i>-ila</i>	Sodobna medicina uporablja isti izraz za moške in za ženske spolne organe – spolovila, Vodnik moške imenuje rojila, ženske pa porojila
<i>Porod</i> (V str. 9)	SMS: »dogajanje pri katerem se plod in drugi deli jajca iztisnejo iz maternice skozi nožnico in se mati in otrok ločita« (str. 790)	Slovanski (iz <i>rod</i>)	Besedotvorni, s predpono <i>po-</i>	Porod
<i>Nofheftvo</i> (V str. 4)	SMS: »stanje nosečnice od oploditve jajčeca do poroda« (str. 677)	Slovanski	Besedotvorni, s priponskim obrazilom <i>-tvo</i>	Nosečnost
<i>Porojila</i> (V str. 9)	SMS: »Del ženskih spolovil, ki je neposredno udeležen pri porodu (maternica in	Slovanski (iz <i>rod</i>)	Besedotvorni, s priponskim obrazilom <i>-ila</i>	Rodila

⁶ http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge%3Dranocelnik (Dostop 27.7.2013)

	nožnica)« (str. 886) V: »Shenki dejli kal fpozhenjat, hranovat in nofit fad, pa poroditi ga, imajo ime, de fo porojila« (str. 9)			
<i>Terda porojila ali medenza</i> (V str. 10)	SMS: »kostni obroč, ki ga sestavljajo dve kolčnici, križnica in trtica ter povezuje ledveno hrbtenico s stegnicama« (str. 581) V: »kolheni, hruftanzhafti, terdi fo ti [dejli], krepki in nevkretni: tem pravimo de fo terda porojila in ti delajo zhlovefhko medenzo« (str. 10)	Slovanski	Vodnik je termin medenica, v pomenu 'koščen obroč, ki ga sestavljajo križnica, trtica in dve kolčnici; votlina, ki jo sestavljajo te kosti' prevzel od Makovica, ki je metaforični prenos (pomenslovni tvorbeni način) v svojem priročniku tudi razložil – koščena votlina naj bi imela obliko medence (posoda iz medi – zlitine cinka in bakra)	Medenica
<i>Krish</i> (V str. 10)	SMS: »predel ob spodnjem delu hrbtenice« (str. 517) V: »[del] sad pod herbtanzam« (str. 10)	Slovanski	Pomenoslovni t.n.	Križ
<i>Šveta ali krishna kost ali krishniza</i> (V str. 11)	SMS: »kost, nastala z zraščenjem petih križnih vretenc« (str. 518)	Prevod iz latinščine; nemški; slovanski	Termin <i>sveta kost</i> je dobesedni prevod latinskega termina <i>os</i>	Križnica

	V: »Tri velke kofti /.../ ima medenza /.../ Velke so fveta al krishna koft, to je krishniza« (str. 11)		<i>sacrum</i> ; <i>križna kost</i> se pojavlja tako v nemščini (<i>Kreuzbein</i>), kot v ostalih slovanskih jezikih, termin <i>križnica</i> je najbrž Vodnik skoval sam (besedotvorni tvorbeni način – univerbizacija)	
<i>Neimenvani kofti</i> ali <i>neimenvanki</i> (V str. 11)	V: imata »vfaka fvoje tri kofze«, lednico, sednico in sramnico (str. 11)	Slovanski	Skladenjski – sestava oz. Besedotvorni - univerbizacija	/
<i>Kukoviza</i> (V str. 11)	SMS: »kost na koncu križnice« (str. 1047) V: mala medenična kost, ki je križničin »pridav ali namezhek« (str. 13)	Prevod iz latinščine	Dobesedni prevod latinskega termina <i>os coccygis</i> , ki izhaja iz grške besede <i>kokkux</i> , ki pomeni kukavica. Poimenovanje naj bi nastalo zaradi podobnosti kosti s kukavičjim kljunom, gledano s strani.	Trtica
<i>Hrustanez</i> (V str. 11)	SMS: »skeletni del iz hrustančevine, ki ima določeno stalno obliko in lego« (str. 404)	Slovanski	Pomenoslovni tvorbeni način (primaren) – izpeljano iz <i>hrustati</i> , zaradi kratkih in odsekanih glasov pri grizenju hrustanca. Besedotvorni tvorbeni način (sekundaren) – priponsko	Hrustanec

			obrazilo <i>-ec</i>	
<i>Ledna koft</i> ali <i>ledniza</i> (V str. 11)	SMS: »zgornji ploščati del kolčnice, ki ima zadaj sklep s križnico« (str. 181) V: medenična stranica (str. 11)	Slovanski	Skladenjski – sestava Besedotvorni - univerbizacija	Črevnica
<i>Šedna koft</i> ali <i>fedniza</i> (V str. 11)	SMS: »spodnji del kolčnice, na katerega se opira trup pri sedenju« (str. 902) V: sta [kosti] ob straneh pod lednicama (str. 12)	Slovanski	Skladenjski – sestava. Pri določilu <i>fedna</i> se kaže pomenoslovni tvorbeni način, saj ta kost daje oporo pri sedenju. Besedotvorni - univerbizacija	Sednica
<i>Šramova koft</i> ali <i>framniza</i> (V str. 12)	SMS: »sprednji, ukrivljeni del kolčnice« (str. 960) V: obe sramnici skupaj sestavljata sprednjo medenično steno (str. 12)	Slovanski	Skladenjski – sestava. Pri določilu <i>framova</i> se kaže pomenoslovni tvorbeni način – starinsko poimenovanje za spolovila, predvsem ženskih, je bilo <i>sram</i> , kost leži v bližini spolovil zato je poimenovana po tem delu telesa. Besedotvorni - univerbizacija	Sramnica, dimeljnica
<i>Štegnova koft</i> (V str. 12)	SMS: »kost, ki sega od kolčnega do kolenskega sklepa« (str. 967) V: »savol kolkove fhihke,	Slovanski	Skladenjski – sestava. Pri določilu <i>ftegnova</i> se kaže tudi pomenoslovni način – kost je poimenovana po	Stegnenica

	ki v nje tizhi ftegnova koft« (str. 12)		delu noge, v katerem se nahaja.	
<i>Krishzi</i> ali <i>Vretenza</i> (V str. 13)	SMS: »vsaka od 32-35 kosti hrbtenice« (str. 1106) V: »[križnica] ima v febi pet nepravih herbetnih kofti, ki jim pravio krishzi ali vretenza« (str. 13)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>ec</i> Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>ce</i>	Vretenca
<i>Zhutnize</i> (V str. 13)	SMS: »[celica], ki je specializirana za sprejemanje dražljajev« (str. 144)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>ica</i>	Čutnica, čutna celica
<i>Vesila</i> (V str. 14)	SMS: skupina tkiv, ki ležijo v notranjosti organizma in so bogata z medceličnino (str. 1092)	Slovanski	Besedotvorni t.n.: priponsko obrazilo – <i>ila</i>	Vezivo
<i>Neprjimkana zhrta</i> ali <i>neprjimka</i> (V str. 15)	V: »lozhi medenzo v dva dejla« (str. 15)	Slovanski	Skladenjski t.n. – skup Besedotvorni t.n. – priponsko obrazilo – <i>ka</i>	Terminalna črta, mejna črta medenice
<i>Sgornjak</i> ali <i>velka medenza</i> (V str. 15)	SMS: »del medenice, ki je nad terminalno črto« (str. 582) V: »Sgornjak delata krila lednih kofti« (str. 15)	Slovanski	Besedotvorni t.n. – univerbizacija Skladenjski t.n. – sestava	Velika medenica
<i>Špodnjak</i> ali	SMS: »del medenice, ki je pod terminalno črto« (str. 581) V: »[Spodnjak]	Slovanski	Besedotvorni t.n. – univerbizacija	Mala medenica

<i>mala medenza</i> (V str. 15)	dela vezh kosti, ke narejajo duplo s dvema odprtinama« (str. 15)		Skladenjski t.n. – sestava	
<i>Medenzhno vhodifhe</i> (V str. 15)	SMS: »zgornja odprtina male medenice« (str. 1093) V: zgornja odprtina maternice (str. 15)	Slovanski	Skladenjski – skup	Medenični vhod
<i>Medenzhno is-hodi-fhe</i> (V str. 15)	SMS: »izhod iz male medenice« (str. 444) V: spodnja odprtina maternice (str. 15)	Slovanski	Skladenjski – skup	Medenični izhod
<i>Medenzhno duplo</i> (V str. 15)	SMS: »[votlina], ki jo omejujejo kosti medenice« (str. 1104) V: »prasen proftor med medenizhnim vhodilham in is-hodilham	Slovanski	Skladenjski – skup	Medenična votlina
<i>Prava medenza ali lepa medenza</i> (V str. 20)	SMS: »ki ima vse premere normalno dolge« (str. 582)	Slovanski	Skladenjski t.n. – sestava	Pravilna medenica
<i>Neprava medenza ali napzhina medenza</i> (V str. 20)	V: »odftopa od prave podobve« (str. 20)	Slovanski	Skladenjski t.n. – sestava	Različni izrazi glede na nepravilnost
<i>Mehka porojila</i> (V str. 24)	SMS: »cevasti del ženskih spolovil med maternico in zunanjim spolovilom« (str. 678) V: »mefnati, kitafti in	Slovanski	Skladenjski t.n. – skup	Nožnica, vagina

	koshnati, /.../, vkretni, vdajavni« (str. 9)			
Spolovila ali vunanja mehka porojila ali pinjka (V str. 22)	SMS: »moški ali ženski zunanji in notranji organi, ki so namenjeni reprodukciji« (str. 956) V: »Dejli, ki fe shenlkim lahko vidio med stegnama vmes, in pa od sadnize do sgornih robov framovih kofti« (str. 22)	Slovanski	Besedotvorni t.n. – priponsko obrazilo – <i>ila</i> Skladenjski t.n. – sestava Najbrž prevzeto iz ljudske govorice.	Spolovila, genitalije, spolni organi
<i>Verhframek</i> (V str. 22)	SMS: »oblina nad pubično simfizo pri ženski« (str. 630) V: »vunanje berdo nad framnizama« (str. 22)	Slovanski	Besedotvorni t.n. – predpona <i>vrh</i> , gre za sestavljanje	Venerin grič, mons pubis
<i>Velka piska</i> (V str. 23)	SMS: »kožna guba, ki na vsaki strani zakriva druge dele zunanjega ženskega spolovila« (str. 526) V: »podalshka verhframkova« (str. 22)	Izvora izraza ni bilo mogoče ugotoviti	Izvora in načina nastanka izraza ni bilo mogoče ugotoviti.	Veliki labij, velike sramne ustnice
<i>Mala piska</i> (V str. 23)	SMS: »kožna in sluznična guba, ki na vsaki strani zakriva vaginalno ustje« (str. 526) V: dvojna guba pred nožnico (str. 23)	Izvora izraza ni bilo mogoče ugotoviti.	Izvora in načina nastanka izraza ni bilo mogoče ugotoviti.	Mali labij, male sramne ustnice

<i>Šhgavzhek</i> (V str. 23)	SMS: »majhen nabreklijv organ ženskega zunanjega spolovila« (str. 486) V: okrogel, dražljiv jeziček pri »sklembi malih piskov« (str. 23)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>ek</i>	Ščegetavček, klitoris
<i>Šzavnek</i> (V str. 23)	V: »okrogla lukniza, ki is nje fzavniza tezhe« (str. 23)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>ek</i>	Zunanje ustje ženske sečnice
<i>Devizhna</i> (V str. 24)	SMS: »sluznična guba v obliki venčka ali obročka v nožničnem vhodu pri ženskah pred defloracijo« (str. 382) V: koshiza polmešču podobna predpah, loputa ino vhod, fe o pervim spoju f moshkim rasterga (str. 23–24)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>na</i>	Deviška kožica, himen
<i>Šredno mefo</i> ali <i>prefredik</i> (V str. 24)	SMS: predel kože in mišičja medeničnega dna med vulvo in anusom (str. 749) V: »mefo, ki je v fredi med fklembo velzih piskov in med ritnikam« (str. 24)	Slovanski	Skladenjski – skup Besedotvorni – predponsko-priponsko obrazilo	Presredek, perinej
<i>Spozhetila</i> ali	V: »fe ne dajo viditi, fo v medenizi fkrita« (str. 24)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>ila</i>	

notranja mehka porojila (V str. 24)			Skladenjski – sestava	
<i>Noshniza</i> (V str. 24)	SMS: »cevasti del ženskih spolovil med maternico in zunanjim spolovilom« (str. 678) V: »lhtir do pet pavzov dolga fruga« (str. 24)	Slovanski	Pomenoslovni – semantična preobrazba <i>nožnice</i> v pomenu 'cevast tok za nošenje noža ali meča'	Nožnica, vagina
<i>Maternizhni vrat</i> (V str. 24)	SMS: »spodnji, ožji del maternice, ki sega v nožnico« (str. 1105) V: fpodni konez maternize (str. 24)	Slovanski	Skladenjski – skup	Maternični vrat
<i>Shlese</i> (V str. 25)	SMS: Za sintezo in oddajanje snovi specializirani organi (str. 1144)	Slovanski	Termin najbrž prevzet iz ljudskega jezika.	Žleze, glandule
<i>Bisgavke</i> (V str. 25)	SMS: »kepica limfatičnega tkiva, skozi katero teče limfa ter se v njej razmnožujejo in propadajo limfociti« (str. 106)	Najbrž slovanski	Ni jasen, morda narečna oblika slov. <i>brizgalka</i> , tako bi termin nastal na pomenoslovni t.n.	Bezgavke
<i>Poverhna koshiza</i> (V str. 25)	K: zunanji sloj maternice (str. 115) V: »podalshik koshe vunanje poshvotne« (str. 25)	Slovanski	Skladenjski – sestava	Trebušna mrena
<i>Zhutnifhka koshiza</i> (V str. 25)	K: »debela plast gladkih mišic, ki se križem prepletajo in v nosečnosti	Slovanski	Skladenjski – sestava	Srednja plast

	omogočajo raztezanje matenice« (str. 115) V: »debela koshiza tkana is zhutniz« (str. 25)			
<i>Mefna koshiza</i> (V str. 25)	K: »dobro prekrvavljena sluznica s številnimi žlezami« (str. 115) V: »spletajo [jo] mefne vitrize« (str. 25)	Slovanski	Skladenjski – skup	Notranja plast
<i>Materniza</i> (V str. 25)	SMS: »votel mišičast organ hruškaste oblike, v katerem se razvija oplojeno jajčece do poroda« (str. 578) V: je votla, leshi v medenzi med ritnkiam in mehirjam, podobna hruški (str. 25)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo –ica	Maternica
<i>Maternizhno vufyje</i> (V str. 26)	SMS: »ožina na prehodu maternične votline v /.../ kanal matenice« (str. 1065)	Slovanski	Skladenjski – skup	Maternično ustje
<i>Trobenti</i> (V str. 26)	SMS: »cevast organ, po katerem se pomika jejčece od jajčnika do matenice« (str. 450) V: dve glifastfi zevzhizi, ki se pozhaſi ſhirjo	Prevod iz latinščine	Najbrž prevod latinskega termina za jajcevod <i>tuba uterina</i> . <i>Tuba</i> v latinščini pomeni trobenta.	Jajcevoda, Fallopijeva tuba

	(str. 26–27)			
<i>Ogrisik</i> (V str. 27)	SMS: »resičasti izrastki abdominalnega ustja jajcevoda« (str. 302) V: nazobčan konec trobent, ki se odpira v trebušno duplo (str. 27)	Slovanski	Pomenoslovni t.n.	Fimbrije jajcevoda
<i>Jajzhneka</i> (V str. 27)	SMS: »parna spolna žleza ob maternici, v kateri se razvijajo jajčnikovi folikli« (str. 450) V: »fta telefza jajzhafta /.../ ob obeh stranah maternize« (str. 27)	Prevod iz latinščine	Prevod latinskega termina <i>ovarium</i> z ustreznim slovenskim besedotvornim vzorcem.	Jajčniki, ovariji
<i>Šad</i> (V str. 3)	SMS: človeški organizem od devetega tedna razvoja do rojstva (str. 297)	Slovanski	Pomenoslovni t.n.	Plod, fetus
<i>Dejli mejafhi s porojili</i>				
<i>Mehir</i> (V str. 28)	SMS: »organ, ki je del sečnih izvodil in se v njem zbira urin« (str. 588)	Slovanski	Beseda je najbrž prevzeta iz ljudskega govora	Sečni mehur, sečnik
<i>Maftniza</i> ali <i>konzhnek</i> ali <i>ritnek</i> (V str. 28)	SMS: »končni del rektuma« (str. 61) V: »je na konzuvfēh zhev« (str. 28)	Slovanski	Besedotvorni – priponsko obrazilo – <i>ica</i> p.o. – <i>ek</i> p.o. – <i>ek</i>	Zadnjik, anus, ritnik
<i>Kolk</i> (V str. 10)	SMS: »stranski del medenice s kolčnim sklepom«(494)	Slovanski	Beseda najbrž prevzeta iz ljudskega govora	Kolk

5.2.1 Sklep

Analiziranih je bilo 82 terminov. Največ terminov, 35, je bilo tvorjenih s pomočjo besedotvornega tvorbenega načina, od tega je šlo pri sedmih terminih za univerbizacijo. Naslednji najpogostejši tvorbeni način je skladenjski, na ta način je bilo tvorjenih 28 strokovnih izrazov. Na pomenoslovni tvorbeni način je nastalo sedem terminov, pri treh terminih pa sem ugotovila, da je bila pomenoslovno tvorjena samo ena sestavina v besedni zvezi, primarni tvorbeni način pa je bil skladenjski. Pri 4 terminih sem ugotovila dobesedni prevod iz latinščine, pri 6 preostalih pa tvorbenega načina ni bilo mogoče ugotoviti. Med temi šestimi termini za dva ni bilo mogoče ugotoviti izvora, zato tudi nisem mogla sklepati na določen tvorbeni način, pri ostalih pa sem sklepala, da so že obstajali v ljudski govorici pred nastankom obravnavanega dela.

6. ZAKLJUČEK

Iz analize terminologije je razvidno, da je Vodniku v delu *Babishtvo ali Porodničarski Vuk za Babize* v veliki meri uspelo doseči cilje, ki si jih je zastavil kot pisec strokovnih besedil v slovenščini. Dokazal je, da je slovenščina dovolj razvit jezik za uporabo na vseh področjih, tudi na strokovnem. V Vodnikovem času je bil razvoj slovenščine kot strokovnega jezika še v začetkih in v pričujočem delu je tudi to seveda opazno, vendar ne v tolikšni meri kot v njegovih družboslovnih besedilih.

V tem Vodnikovem prevodu je prisotno veliko manj izposojanja iz drugih jezikov kot v njegovih strokovnih besedilih iz družboslovnega področja. Vodnik se le redko poslužuje dobesednega prevajanja terminov iz drugih jezikov, na kalkirane strokovne izraze v pregledu dela z največ terminologije nisem naletela. Za štiri termine sem ugotovila, da so najbrž dobesedno prevedeni iz latinščine, vendar so tudi ti tvorjeni po besedotvornih in skladijskih vzorcih, značilnih za slovenščino. Tudi to delo torej dokazuje, da so imele naravoslovne stroke veliko prednost pred družboslovnimi z vidika ustvarjanja strokovnega izrazja. Babištvo je bilo seveda prisotno med ljudstvom že od nekdaj, tako je Vodnik veliko izrazov lahko črpal kar iz ljudskega jezika. Poleg tega so bili Vodniku najbrž v pomoč tudi slovenski porodničarski učbeniki, ki so nastali pred njegovim, predvsem *Prashanja inu odgovori zhez Vshegarstvu* Antona Makovica. Ne smemo tudi pozabiti na to, da je babiška šola na Slovenskem obstajala že več kot šestdeset let, v času ko je Vodnik prevajala Matovškov učbenik, torej je ta stroka živela ne le med ljudstvom na Slovenskem, temveč tudi med izobraženimi krogi.

Na to, da se je medicinski strokovni jezik v Vodnikovem času še razvijal, kaže še vedno veliko število dvojnic oz. sinonimnih izrazov za en pojem. Raba slovenskih terminov v njegovem času zagotovo še ni bila ustaljena, saj je pouk na babiški šoli potekal predvsem v nemščini, v ljudskem jeziku pa je tudi najbrž obstajalo več izrazov glede na narečno razslojenost. Tako je razumljivo, da se je Vodnik zaradi relativne nerazvitosti in nerabe strokovnega izrazja na tem področju pogosto zatekal k več sinonimnim izrazom. Pri sedemnajstih strokovnih izrazih, ki sem jih analizirala, je Vodnik predlagal še en, ponekod tudi dva sinonimna izraza. Pri tem gre pri sedmih izrazih zgolj za univerbizacijo prvega strokovnega termina, npr. *krishna koft ali krishniza*.

Pri načinu tvorbe prevladujejo besedotvorni in skladenjski tvorbeni načini. Tako pri skladenjskih kot pri besedotvornih tvorbenih načinih je Vodnik upošteval skladenjske in besedotvorne obrazce, značilne za slovenščino. Za to stopnjo razvoja slovenskega strokovnega jezika (drugo obdobje) je že značilno prebujanje besedotvorne in skladenjske zavesti pri prevajanju tujega strokovnega izrazja, za kar je zagotovo zaslužen tudi Vodnik, ki je ta načela poskušal upoštevati v vseh svojih delih. V pregledu terminologije sem ugotovila, da je tuje termine uspešno prevajal in tvoril glede na zakonitosti slovenskega jezika.

Pri analizi sem tudi ugotovila, da je večina terminov, ki jih je uporabil Vodnik pri prevajanju porodničarskega priročnika, še vedno v uporabi v sodobnem medicinskem jeziku. Izmed šestdesetih analiziranih terminov se jih ni ohranilo približno dvajset, večina zaradi drugačne anatomske delitve delov telesa oz. strokovnega področja (ohranjena ni npr. Vodnika delitev na *rojila* za moške spolne organe in *porojila* za ženske spolne organe; prav tako ni ohranjena delitev babištva na *babizhno vumetnost* in *babizhno rozhnost*).

Nekateri termini, ki jih je predlagal oz. tvoril Vodnik v svojem porodničarskem učbeniku, pa so v današnjem slovenskem jeziku močno zaznamovani, npr. *fzavniza*, *fzavnek*, ki ju je Vodnik predlagal kot strokovna izraza, sta danes razumljena kot vulgarna in ju nadomeščata strokovna izraza *seč* in *zunanje ustje sečnice*.

7. POVZETEK

V teoretičnem delu diplomskega dela sem se osredotočila na zgodovino slovenskega strokovnega jezika in predstavila razvoj le-tega v treh stopnjah, ki obsegajo obdobje od konca osemnajstega stoletja in celotno devetnajsto stoletje. Pri tem sem ugotovila, da se je v prvih dveh obdobjih strokovna dela predvsem prevajala v slovenščino, originalnih del pa še ni bilo. Za prvo obdobje je prav tako značilno, da pri prevajanju in ustvarjanju terminologije še nista prisotni besedotvorna in pomenska zavest, zato je pogosto kalkiranje. Ugotovila sem tudi, da so v prvih dveh obdobjih razvoja nastajala predvsem strokovna dela s področja naravoslovja, družboslovna terminologija pa se je začela načrtno prevajati oz. ustvarjati šele v tretjem obdobju razvoja slovenskega strokovnega jezika, katerega začetek okvirno postavljamo v sredino devetnajstega stoletja.

Po pregledu zgodovine slovenskega strokovnega jezika sem predstavila tudi delo Valentina Vodnika na različnih strokovnih področjih, ter njegovo prizadevanje za slovensko terminologijo ter za razvoj slovenskega knjižnega jezika nasploh.

V teoretičnem delu sem na kratko predstavila tudi babilštvo in razvoj babilštva na slovenskem v času ko je nastalo delo, ki sem ga obravnavala v diplomski nalogi. Pri tem sem ugotovila, da je bilo babilštvo kot stroka na slovenskem prisotno že približno 60 let pred nastankom Matovškovega priročnika, kar je Vodniku zagotovo olajšalo ustvarjanje slovenske terminologije.

V empiričnem delu diplomskega dela sem analizirala strokovno izrazje v delu *Babilštvo ali Porodnižharski Vuk za Babize*. Pri tem sem se odločila za analizo terminologije predstavljene v prvem poglavju obravnavanega porodničarskega priročnika, saj se ta terminologija potem ponavlja skozi celotno delo. Izpisala in analizirala sem dvainosemdeset terminov, pri čemer nekateri označujejo isti pojem, torej gre za dvojnice, ki jih je v delu kar nekaj, kar kaže na to, da se je strokovni jezik še razvijal. Termine sem analizirala s stališča njihovega izvora, pri čemer sem poskusila ugotoviti ali je le-ta slovanski ali ne, ter s stališča njihove tvorbe. Pri vsakem izrazu sem dodala še definicijo in preverila, ali se je ohranil v sodobnem medicinskem jeziku.

Preko analize sem ugotovila, da se je Vodnik v tem delu največ posluževal besedotvornega tvorbnega načina, pri čemer je dosledno upošteval slovenske besedotvorne zakonitosti in

vzorci. Naslednji najbolj pogost način ustvarjanje terminologije je glede na rezultate moje analize skladenjski tvorbeni način, pri katerem je tudi vidno, da se je Vodnik trudil upoštevati zakonitosti slovenskega jezika. Tako vidimo, da je bila v času nastanka tega dela, torej v prvi polovici devetnajstega stoletja pomenska in besedotvorna zavest že prisotna oz. da je bil vsaj Vodnik eden od tistih piscev, ki so bili zelo pozorni, da so omenjene zakonitosti upoštevali.

V tem delu je tako po mojem mnenju Vodniku uspelo uresničiti svoje jezikovne cilje, saj so vsi analizirani termini slovenski oz. tvorjeni po vzorcih in zakonitostih značilnih za slovenščino.

8. VIRI IN LITERATURA

BRADAČ, Fran, 1990: *Latinsko-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS.

KALIŠNIK, Miroslav, idr., 2007: *Slovenski medicinski slovar*. Ljubljana: Medicinska fakulteta.

KOROŠAK, Berta, 2007: *Biologija človeka*. Celovec; Ljubljana; Dunaj: Mohorjeva založba.

KRALJ, Božo, 2004: Ob 250-letnici Babiške šole v Ljubljani – zgodovinski oris, *Obzornik zdravstvene nege*, 38, št. 1, 7–11.

LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 2011: Strokovno izrazje v Vodnikovem nemško-slovenskem rokopisnem slovarju in njegovih tiskanih virih, *SRL*, 59, št. 3, 293–305.

- - 1997: Tvorbeni načini upravno-političnih in vojaških terminov v Vodnikovih Lublanskih novicah (1797), *Jezikoslovni zapiski* 3, 25–40.

MATOŠEK, Janez, 1818: *Babishtvo ali Porodnizharski Vuk sa Babize*. Ljubljana.

SCHULER M., WERNER W., 2011: *Veliki atlas anatomije*. Tržič: Učila International.

SNOJ, Marko, 1997: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

VODNIK, Valentin, 1799: *Kuharske bukve*. Ljubljana.

Zapiski s predavanj predmeta strokovno besedilo, doc. dr. Mojca Smolej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2012/13.

Zapiski s predavanj predmeta zgodovina slovenskega knjižnega jezika, red. prof. dr. Marko Stabej, Oddelek za slovenistiko, FF v Ljubljani, študijsko leto 2011/2012.

<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (Slovar slovenskega knjižnega jezika na spletu) (Dostop 20.8.2013)

<http://ezb.ijs.si/fedora/get/sbl:4263/VIEW/> (Slovenski biografski leksikon na spletu) (Dostop 27.7.2013).

<http://ezb.ijs.si/fedora/get/sbl:0262/VIEW/> (Slovenski biografski leksikon na spletu) (Dostop 29.7.2013).

<http://ezb.ijs.si/fedora/get/sbl:4369/VIEW/> (Slovenski biografski leksikon na spletu) (Dostop 27.7.2013)

<http://www.gorenjski-muzej.videofon.si/upload/fckeditor/Bleiweis.pdf> (publikacija Gorenjskega muzeja o Janezu Bleiweisu) (Dostop 15.1.2013).

http://mss.svarog.si/zgodovina/3/index.php?page_id=8359 (dostop 28.7.2013).

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, september 2013

Urška Fišter

(lastnoročni podpis)

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a _____ izjavljam, da je besedilo
diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in

dovoljujem / ne dovoljujem

(ustrezno obkrožiti)

objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidata / kandidatke: